

Körmendy, Adrienne

"Művészet I. Lajos Király Korában (1342-1382) [Sztuka w czasach Ludwika I]. Katalógus", red. Ernő Marosi, Melinda Tóth, Livia Varga, Budapest 1982 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/2, 401-402

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

próbę przedstawienia zbiorowości pensjonariuszy przytułków i szpitali. Dwa ostatnie rozdziały prezentują sprawy ściśle medyczne: opiekę lekarską do końca XVIII wieku oraz osiągnięcia dziewiętnastowiecznej nauki w odniesieniu do instytucji, o których mowa i ich specjalizację.

Sygnalizowana problematyka, bardzo jak widać obszerna, przedstawiona została na ogół powierzchownie. Przykłady zagraniczne, wzięte z literatury, dominują niekiedy nad polskimi, co więcej niewprawy czytelnik może odnieść wrażenie, iż między Rzeczpospolitą aż do jej upadku a zachodnią Europą prawie nie było różnic. Nie uniknęła też autorka obszernych dygresji, które luźno wiążą się z zasadniczym tematem (np. przy okazji wzmianek o stosowaniu w leczeniu zamkniętym dziewiętnastowiecznych odkryć w dziedzinie diagnostyki, terapii i higieny przypomina się okoliczności tych osiągnięć i sylwetki ich twórców — a zatem podaje się informacje, które można odnaleźć w każdym podręczniku historii medycyny). *Nota bene* stulecia XVIII i XIX wyraźnie przeważają, zaś okres wcześniejszy wbrew tytułowej zapowiedzi prezentowany jest skrótowo, co gorsza w oderwaniu od kontekstu gospodarczego, społecznego i politycznego.

W pracy wykorzystano znaczną liczbę źródeł, choć niektóre z nich wydają się nieco przypadkowo dobrane. Uwzględniono m.in. księgi miejskie, akta wizytacji szpitali, traktaty medyczne, rachunki dochodów i wydatków instytucji opieki społecznej i zdrowotnej, pomieszczone w AGAD, Bibliotece PAN w Krakowie oraz mało rozpoznany przez badaczy Archiwum Sióstr Miłosierdzia w Warszawie.

A. K.

Művészet I. Lajos Király Korában (1342—1382) [Sztuka w czasach Ludwika I]. *Katalógus*, red. Ernő Marosi, Melinda Tóth, Livia Varga, Budapest 1982, s. 399, 81 tablic.

Od 13 do 15 września 1982 r. miała miejsce w Székesfehérvár konferencja naukowa na temat „Królowie andegawieńscy w Europie środkowo-wschodniej”, zorganizowana przez Komitet Historii Średniowiecza WAN, Instytut Historii Sztuki WAN oraz Muzeum im. króla Stefana w Székesfehérvár. Konferencję połączono z otwarciem wystawy „Sztuka Węgier w czasach panowania Ludwika I”. Te dwie imprezy zostały ze sobą powiązane nieprzypadkowo. Stały się dobitnym wyrazem narastającego zainteresowania historią Węgier w okresie panowania dynastii andegawieńskiej. Zarówno konferencja jak i wystawa będą miały ogromne znaczenie dla dalszych badań nad okresem andegawieńskim, który — w co bardzo trudno uwierzyć — po dzień dzisiejszy nie doczekał się specjalnego, syntetycznego opracowania. Referaty wygłoszone na konferencji ukażą się drukiem w terminie późniejszym, katalog wystawy udało się organizatorom wydać od ręki.

Nie jest to jednak wyłącznie zwykły katalog wystawy. Zawiera on bowiem nie tylko szerokie i kompetentne omówienie wystawionych w Székesfehérvár przedmiotów sztuki lecz także szereg niezwykle cennych rozpraw naukowych. W efekcie katalog stał się poważnym dziełem naukowym, zajęte przez dłuższy czas będzie jeszcze niezbędne historykom i historykom sztuki zajmującym się okresem andegawieńskim.

Katalog otwiera rozprawa „Król Ludwik I i jego epoka” pióra A. Kubinyi. Autor rysuje w niej znacznie bardziej pozytywny obraz epoki ludwikańskiej niż spotykany dotąd w powojennej węgierskiej historiografii. Dalsze rozprawy są już ściślej związane z historią sztuki, ale w żadnym wypadku nie tracą swej ogólniejszej wymowy. Są to: „Epoka Ludwika I w węgierskiej literaturze na temat historii sztuki” (Dezső Dercsényi), „Sztuka dworska XIV wiecznych Węgier i Środkowa Europa” (Ernő Marosi), „Ludwik I w sztuce” (György Rózsa).

Dalszą część omawianej pracy stanowi już właściwy katalog. Jest on podzielony na pięć części, z których każda poprzedzona jest wnikliwą rozprawą naukową. Wszystkie eksponaty przedstawiane w katalogu są opracowane według identycznego schematu: dokładny opis obiektu, jego losy, miejsce zachowania, czas powstania.

Katalog składa się z następujących części: część 1. „Sztuka na dworze Ludwika I” (z następującymi artykułami: E. Kovacs, „Chłuba Andegawenów — złotnictwo”, T. Wehli, „Malarstwo książkowe na węgierskim dworze Andegawenów”; A. Kubinyi, „Używanie pieczęci na dworze królewskim w okresie Andegawenów”; E. Marosi „Uwagi o znaczeniu pieczęci XIV w. w historii sztuki”, I. Gedai, „Mennictwo w okresie Ludwika Wielkiego”; E. Marosi, „Kafle”); część 2. „Nagrobek Ludwika I w Székesfehérvár” (A. Kralovánshky, „Andegawieńska kaplica grobowa w Székesfehérvár”; E. Szakall, „Andegawieńskie nagrobki w Székesfehérvár i kaplica grobowa króla Ludwika I”; P. Lövei, „Miejsce kaplicy grobowej Andegawenów w historii sztuki”); część 3. „Ośrodki dworskie i artystyczne” (V. Bertalan, „Stara Buda w okresie Ludwika Wielkiego i Elżbiety”, F. David, P. Lövei, „Győr — zamek biskupi”; E. Marosi, „Buda — zamek królewski w okresie Ludwika I”; E. Marosi, „Wyszehrad”; I. Czeglédy, „Zamek w Diósgyőr z okresu Ludwika Wielkiego”); część 4. „Kultura artystyczna w okresie Ludwika I” (E. Marosi, „Budownictwo”; K. H. Gyürky, „Gmach głównej szkoły klasztoru dominikanów w Budzie”; L. Varga, „Rzeźba”; M. Prokopp, „Malarstwo ścienne”; J. H. Kolba, „Złotnictwo, Rzeźby z kości, Odlewy z brązu; Pieczęcie”; A. Kubinyi, „Pieczęcie”; E. Marosi, „Ocena wartości pieczęci z punktu widzenia historii sztuki; Herby; Ceramika”); część 5. „Ludwik Węgierski i jego czasy w sztuce plastycznej potomnych”.

Wydaje się, że samo przedstawienie zawartości Katalogu w sposób wystarczający ukazuje jego wagę dla historyków węgierskich a także i polskich. Korzystanie z niego ułatwia niemieckie streszczenie. Uzupełnia go 80 tablic oraz drzewo genealogiczne ukazujące pokrewieństwo Ludwika I z domem Arpadów.

A. Kö

Franoise Autrand, *Naissance d'un grand corps de l'Etat. Les gens du Parlement de Paris 1345—1454*, Publications de la Sorbonne, Paris 1981, s. 460.

Książka składa się z trzech części. W pierwszej ogólnie przedstawiono paryski parlament. Jako data początkowa przyjęty został rok 1345, w którym ordonans Filipa VI zmienił całkowicie charakter parlamentu, ustanowił regularne pobory dla pracujących tam jurystów i zmniejszył kontrolę dworu nad nimi. W zamieszczonych tabelach autorka ukazuje średni wiek nowych pracowników parlamentu oraz średni okres ich pracy. Okazuje się, że przeważali ludzie trzydziestokilkuletni, a prawie 60% ich pracowało tam do śmierci. W drugiej części przedstawieni zostali ludzie parlamentu; kariery wybitniejszych jednostek grupujących wokół siebie zwolenników i kolegów z pracy, ich związki rodzinne, wewnętrzna struktura i hierarchia parlamentu, oraz ich solidarność zawodowa i stanowa. A wreszcie, w podsumowaniu, ukazany został proces przekształcania się lokalnego ciała sądowego w instytucję o zasięgu ogólnokrajowym do rozstrzygania również podstaw prawnych i zasad funkcjonowania instytucji państwowych. W trzeciej części pokazane zostały związki szlachty z parlamentem. Ilość członków szlachećnie urodzo-